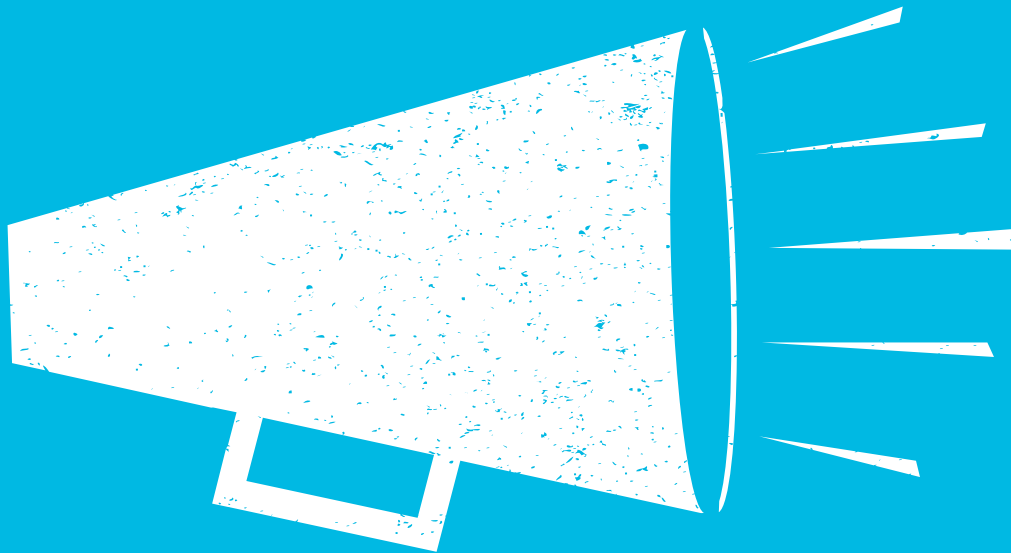

INFORMUJEME O SVETE

**MANUÁL PRE ORGANIZÁCIU PODUJATÍ S GLOBÁLNYM PRESAHOM,
KTORÉ MAJÚ NIELEN DOPAD, ALE AJ POZITÍVNY HODNOTOVÝ RÁMEC.
INŠPIRÁCIA PRE VŠETKÝCH, KTORÍ CHCÚ USPORIADAT' VEREJNÚ
AKCIU VYTVÁRAJÚCU GLOBÁLNE PARTNERSTVO A NEPODPORJÚCU
NEROVNOSTI A STEREOTYPY**

OBSAH

INFORMAČNÉ AKCIE
S GLOBÁLNYM PRESAHOM

2

4

PILIERE DOBREJ GLOBÁLNEJ AKCIE:
NEJEDNODUCHÁ PRÁCA S HODNOTAMI

PLÁNUJEME VYDARENÚ AKCIU
S GLOBÁLNYM PRESAHOM

8

INFORMAČNÉ AKCIE S GLOBÁLNYM PRESAHO

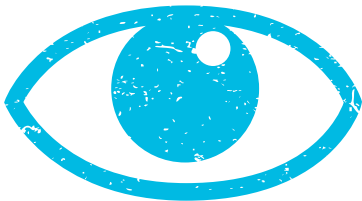

Súčasný svet je prepojený na mnohých úrovniach, od politických rozhodnutí cez pravidlá obchodovania, pohyb ľudí a tovaru po technológie, médiá a mnohé ďalšie oblasti ľudských životov. Naše každodenné rozhodnutia tak majú vplyv na ľudí a miesta, ktoré možno v živote neuvidíme a zároveň to, čo sa deje v miestach geograficky i kultúrne vzdialených, zase ovplyvňuje nás. Vnímame ako dôležité zamýšľať sa nad týmito prepojeniami, ich súvislosťami aj dopadom a ovplyvňovať ich.

Využívajme náš vplyv! Fungovanie a vzťahy vo svete môžeme ovplyvňovať rôznymi spôsobmi: vzdelávaním, lobingom, nákupným správaním alebo práve osvetou. Urobiť dobrú informačnú akciu s globálnym presahom však nie je jednoduché. Vydarená informačná akcia totiž rezonuje s ľuďmi v našom regióne, dokáže publikum zaujať, nadchnúť k zapojeniu, má mediálny dosah a je prístupná všetkým. Vydarená akcia je zároveň postavená na pozitívnom hodnotovom rámci s cieľom odovzdávať hodnoty rovnosti a spolupráce publiku.

Informačné akcie môžu mať rôznu podobu. Môže sa jednať o komunitný piknik, premietanie, besedu, prednášku alebo napríklad výstavu. Akciou môžeme informovať napríklad o pracovných podmienkach šičiek textilu v Bangladéši, živote pestovateľov banánov v Kostarike, detskej práci na kakaových plantážach v západnej Afrike, alebo výrube dažďových pralesov v Indonézii.

Či už sú náš zámer a zvolenú tému akékoľvek, akcia by mala zohľadňovať širší globálny a historický kontext vzťahov a skutočnosti, s ktorými sa svoje publikum snažíme oboznámiť. Hovoríme o neľahkých a často nejednoznačných témach. Plánovanie informačnej akcie a zvažovanie hodnotového rámca je preto možné brať ako proces vlastného učenia.

KLÚČOVÉ ASPEKTY PRÍPRAVY:

POROZUMENIE

Akciu stavíme na snahe o porozumenie širšieho kontextu zvolenej témy.

CIEĽ

Vopred si definujeme, k akým pozitívnym zmenám chceme podujatím prispieť (sociálna spravodlivosť, ekologická udržateľnosť, ...).

MOTIVÁCIA

Vyjasníme si, z akého dôvodu chceme k týmto zmenám prispieť.

RIZIKÁ

Vopred si premyslíme možné nezamýšľané dôsledky akcie.

REFLEXIA

Po akcii sa pokúsime získať spätnú väzbu a všetko tiež zhodnotíme v organizačnom tíme: Mala akcia dopad? Podarilo sa nám komunikovať hodnoty spolupráce, partnerstiev a rovnosti?

ZVYŠOVANIE DOPADU INFORMAČNEJ AKCIE:

- osobné pozvanie ľudí z okolia a priateľov,
- informovanie o akcii cez sociálne siete,
- zapojenie miestnych partnerov,
- oslovenie novinárov a médií.

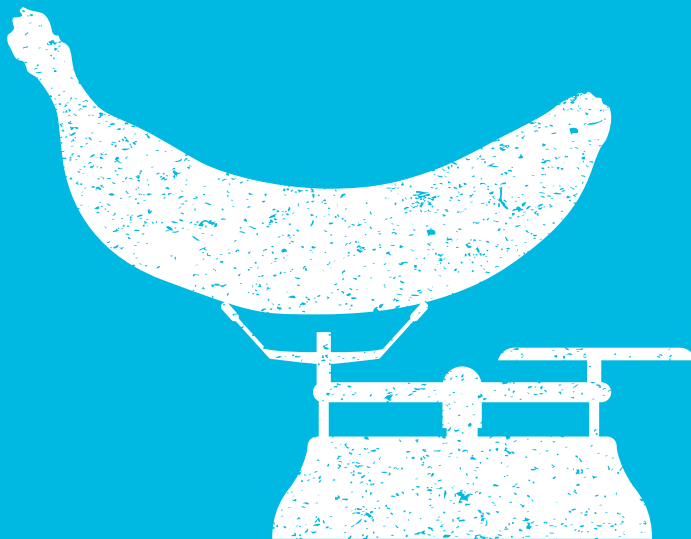
PREPOJENIE ROVÍN

Akcia s globálnym presahom tematicky prepája roviny blízkeho (miesto, kde žijeme) a vzdialeného (vyšok sveta), a to:

- **skrz spoločné globálne výzvy:** sme súčasťou problému aj jeho riešenia (napr. zodpovedná spotreba, klimatická zmena, nastavenie pravidiel medzinárodného obchodu),
- **za použitia paralel:** tie isté javy, ktoré sa dejú u nás (urbanizácia, lokálne konflikty, mestská chudoba a sociálne vylúčenie, porušovanie ľudských práv), sa dejú aj v ostatných krajinách, môžeme sa poučiť zo skúseností druhých a vzájomne sa podporiť,
- **v solidarite s ľuďmi v iných častiach sveta:** akciou podporíme inú skupinu v jej úsilí.

(Zdroj: Skauti na Zemi)

PILIERE DOBREJ GLOBÁLNEJ AKCIE: NEJEDNODUCHÁ PRÁCA S HODNOTAMI

Práca s globálnymi témami by mala byť postavená na hodnotách spravodlivosti, **spolupráce v partnerstve, solidarity a rovnosti všetkých ľudí**. Spoločne by sme mali usilovať o to, aby práve tieto hodnoty charakterizovali vzťahy na globálnej úrovni, či už sa jedná o vzťahy kultúrne, či ekonomické.

Podoba dnešných globálnych vzťahov do značnej miery vychádza z minulosti, z obdobia zámorských výprav v 15. a 16. storočí, misionárskych a etnografických výprav, kolonializmu.

Tieto fenomény boli legitimizované ideológiami, ktoré stoja v priamom protiklade k myšlienke rovnosti všetkých ľudí na planéte a spravodlivého nakladania s jej zdrojmi. V našej spoločnosti je stále hlboko zaryté rozdelenie na rozvinuté a nerozvinuté, úspešné a neúspešné, inteligentné a primitívne, svetlé a tmavé, ... **Podme sa podieľať na zmene nášho vnímania.**

Naším rozhodnutím usporiadať akciu s globálnym presahom sa snažíme prispieť k pozitívnym zmenám. Aj s dobrým zámerom môžeme nevedomky utvrdzovať stereotypné a predsudkové uvažovanie a prehľbovať už existujúce nerovnosti medzi ľuďmi a ich skupinami. Vďaka vplyvom v rodine, skrz médiá či vzdelávanie, nevedome prijímame myšlienkové vzorce, ktoré pôsobia ako **klapky na oči**. Pri plánovaní akcie nám potom môžu brániť vidieť svet v jeho komplexnosti a úplnosti.

Konfrontácia s týmito klapkami môže byť nepríjemná, pre plánovanie úspešnej akcie s globálnym presahom je však zásadné si ich uvedomovať a pokúšať sa s nimi vedome pracovať.

KLAPKY NA OČI:

ETNOCENTRIZMUS

= Projekcia „nášho“ videnia sveta ako univerzálnej pravdy.

AHISTORICIZMUS

= Zanedbávanie historického kontextu, z ktorého súčasná situácia vzišla.

HEGEMÓNIA

= Ospravedlňovanie a podpora nadvlády a nadradenosti skupiny ľudí nad inou.

ODPOLITIZOVANIE

= Ignorovanie mocenských nerovností a ideologických základov, z ktorých vychádzame.

ZÁCHRANÁRSTVO

= Rámovanie pomoci ako povinnosti tých, „ktorí sa majú lepšie „.

PATERNALIZMUS

= Posilňovanie pocitu nadradenosti skrze poskytovanie pomoci.

ZJEDNODUŠOVANIE

= Hľadanie jednoduchých riešení, ktoré nevyžadujú systémové zmeny.

(Zdroj: Vanessa de Oliveira Andreotti, HEADS - UP)

KRAJINY GLOBÁLNEHO JUHU

Ide o krajiny Afriky, Ázie a Latinskej Ameriky, ktoré spája koloniálna minulosť a ktoré v jej dôsledku riešia podobné problémy. Termín si vybrali sami ľudia z krajín globálneho Juhu, naproti nevhodným označeniam, ako krajiny tretieho sveta (Studená vojna už skončila), alebo krajiny rozvojové (každý chce rozvíjať iné hodnoty).

POKIAĽ TIETO VLASTNÉ SPÔSOBY UVAŽOVANIA NEDOKÁŽEME REFLEKTOVAŤ, MÔŽEME SA DOPUSTIŤ NAPRÍKLAD TÝCHTO KONKRÉTNÝCH PIATICH PREŠĽAPOV:

1/ HOVORÍME ZA DRUHÝCH A VIEME, ČO POTREBUJÚ

O potrebách ľudí žijúcich tisíce kilometrov ďaleko sa dozvedáme prostredníctvom ľudí, ktorí oblasť nikdy nenavštívili a s tamojšími ľuďmi sa dôkladne o téme ne bavili. Ich vlastné interpretácie miestnej reality potom slúžia ako podklad pre usporiadanie informačnej kampane či zbierky.

PREČO JE TO PROBLEMATICKÉ?

Nevedomky sa môžeme dopustiť prehĺbenia stereotypného myslenia o danej oblasti a ľuďoch, rovnako ako etnocentrizmu, kedy si na základe vlastného vnímania sveta domyslíme, čo by daní ľudia potrebovali a čo im chýba k spokojnému životu. Namiesto rozvoja dialógu a spolupráce zostávame v schéme paternalizmu a záchranárstva.

ČO MÔŽE BYŤ VHDNOU ALTERNATÍVOU?

Prostredníctvom sociálnych sietí sa spojíme priamo s človekom alebo organizáciou v mieste, spoločne dohodneme tému podujatia aj spôsob, ktorým o problematike budeme informovať. Môžeme sa dohodnúť na natočení odkazu pre účastníkov našej akcie. Pokiaľ to nie je možné, využijeme autentické materiály, ktoré pracujú s priamymi citáciami ľudí z danej krajiny či komunity.

2/ PODPORUJEME ZAŽITÉ STEREOTYPY

Na akciu k podpore pestovateľov pozveme černošské tanečníčky, aby nás bavili. Do výstavy fotografií zaradíme len fotografie zobrazujúce vychudnuté, zašpinené deti a dospelých so smutným výrazom v očiach. Dotkneme sa tak emócií návštevníkov a získame ich súcit a podporu pre dobrú vec.

PREČO JE TO PROBLEMATICKÉ?

Touto cestou reprodukuje sa zažitý stereotyp o našej nadradenosti, o chudobe v celej Afrike a bezmocnosti ľudí celého globálneho Juhu, staviame ich do pozície pasívnych potrebných. Aj v tomto prípade v návštevníkoch podporujeme vzorce hegemonického myslenia, záchranárstva a paternalizmu.

ČO MÔŽE BYŤ VHDNOU ALTERNATÍVOU?

Tému sa snažíme uchopiť vyvážene, a to najmä s dôrazom na prítomnosť rôznorodých perspektív a vizuálnych materiálov. Afrika je obrovský a pestrý kontinent. Ukazujte bohatstvo i chudobu. Nevyužívajte ľudí s tmavou farbou pleti na akciách nedôstojne, len pre našu zábavu, ale využime ich prítomnosť, ako príležitosť pre výmenu perspektív a vzájomné obohatenie o nové názory a pohľady na svet. Ak je to možné, pozývame ich v úlohe expertov. Snažíme sa ukazovať komplexnú realitu a nevykreslovať globálny Juh iba ako miesto hrôz a útlaku, ale aj ako miesto úspešných iniciatív miestnych ľudí, ktoré môžu byť inšpiráciou pre riešenie podobných výziev v našom kontexte.

3/ VYTRHUJEME INFORMÁCIE Z KONTEXTU

Stavíme sa do úlohy expertov a popisujeme problém len našim vlastným videním. Ukazujeme len to, čo sa nám hodí. Vybranú problematiku oznamujeme bez uvedenia súvislostí, nezahrňujeme historický a kultúrny kontext. Napríklad upozorňujeme iba na neprípustné využívanie detskej práce v indických textilných továrňach a chudobu robotníkov.

PREČO JE TO PROBLEMATICKÉ?

Uvádzame síce presné čísla a informácie, na problematiku sa ale pozeráme iba našimi očami. Zabúdame však na historické korene (zotročovanie ľudí, kolonializmus a drancovanie zdrojov), kultúrne korene (v Indii sa tradične odovzdávajú pracovné skúsenosti z otca na syna a platí kastový systém), ale aj ekonomické súvislosti (súčasná situácia je tiež dôsledkom niekoľko sto rokov trvajúceho systému nerovných obchodných vzťahov medzi globálnym Severom a Juhom). Využívame ľudí ako rukojemníkov ich vlastného príbehu, aby sme podčiarkli informáciu o tom, že sa ľudia v danej časti sveta majú zle a potrebujú našu pomoc. Brnkáme na emócie a vyzývame publikum k paternalizmu a záchranárstvu.

ČO MÔŽE BYŤ VHDNOU ALTERNATÍVOU?

Tému by sme mali byť schopní zasadiť do kontextu miestnych i medzinárodných vzťahov, zamerať sa na chápanie súvislostí. Tému študujeme do hĺbky, nezabúdajme na zásadné okolnosti, premýšľajme o systémovej zmene, pre širší náhľad situácie a hľadanie možností riešenia kontaktujeme ľudí a organizácie v krajinách globálneho Juhu. Zamerajme sa aj na to, ako sme so zdrojom a riešením problému prepojení my sami.

4/ STAVIAME SA DO ROLE ZÁCHRANCOV

Súčasnou nami plánovaného podujatia bude aj zbierka elektroniky z druhej ruky. Použité staršie telefóny a počítače potom pošleme ako dar škole v regióne, ktorú o akcii informujeme. Miestni, ktorí na zakúpenie podobnej výbavy nemajú prostriedky, to určite ocenia.

PROČ JE TO PROBLEMATICKÉ?

Týmto typom charity prehlbujeme nerovnosti, utvrdzujeme vzťah nadradenosti a podradenosti, rovnako ako posilňujeme závislosť od pomoci. Skôr než aby naša aktivita mala skutočný dopad na životy ľudí v globálnom Juhu, vykupujeme zo zodpovednosti ľudí globálneho Severu - dávame im dobrý pocit, miesto aby sme im ponúkli príležitosť kriticky sa zamyslieť a meniť vzorce vlastného správania. Zároveň sa zbavujeme nepotrebného a zostávame slepí k vlastnej ekologickej záťaži, ktorú touto cestou presúvame do globálneho Juhu.

CO MÔŽE BYŤ VHDNOU ALTERNATÍVOU?

Vytvárať partnerstvo je ťažké, ak nemáme priamy vzťah s príslušnými ľuďmi. Môžeme sa spojiť a podporiť niekoho, kto v tom mieste už dlhšiu dobu s ľuďmi pracuje a dokáže presnejšie vytipovať, čo sa hodí podporiť. Partnerstvo môžeme hľadať k riešeniu spoločných problémov, ktoré trápia nás aj ľudí inde vo svete: chudoba, nízka kvalita vzdelávania, odliv ľudí do miest, odlesňovanie.

5 / ZDIEĽAME ZAVÁDZAJÚCE A NEAUTENTICKÉ INFORMÁCIE

Spoločnosť informujeme o globálnom probléme a vychádzame síce z dôveryhodných zdrojov, ale starostlivo vybraných tak, aby reprezentovali náš vopred daný uhol pohľadu. Informácie stavíme skrze naratív, na ktorý sme zvyknutí, bez zahrnutia ďalších perspektív. Čerpáme zo štúdií a analýz ľudí, ktorí žijú v krajinách globálneho Severu. V mieste problému sme nikdy neboli ani sme sa s tamojšími ľuďmi o probléme ne bavili.

PROČ JE TO PROBLEMATICKÉ?

Vychádzame iba z vlastného vnímania sveta a domnienok o životoch, kultúrach a potrebách ľudí na celom svete, prípadne využívame iba zdroje vyprodukované v globálnom Severe. Nemáme priamy kontakt s ľuďmi, o ktorých hovoríme. Stavíme sa do úlohy expertov, v materiáloch pritom využívame len ilustračné fotografie a všeobecné informácie. Môžu nám uniknúť zásadné okolnosti a súvislosti, ktoré nás bez priameho kontaktu s ľuďmi v mieste nenaťahujú. Zásadne sa znižuje autenticita materiálu a dôveryhodnosť odovzdávaných informácií.

CO MÔŽE BYŤ VHDNOU ALTERNATÍVOU?

Pre širšie chápanie problematiky je vhodné načúvať ako ľuďom s iným názorom, tak ľuďom žijúcim priamo v mieste. Inak sa púšťame do šírenia domnienok a vlastných teórií. Pre väčšiu vyváženosť a objektivnosť je dobrý materiál konzultovať s ľuďmi s iným myšlienkovým svetonázorom, opustiť svoju sociálnu bublinu, vypočuť si protivitranu. Väčšiu autenticitu dosiahneme aktívnou spoluprácou s ľuďmi priamo v mieste „problému“ a zahrnutím ich fotografií, citácií a príbehov.

PLÁNUJEME VYDARENÚ AKCIU S GLOBÁLNYM PRESAHO

Na predchádzajúcich stranách sme sa venovali zložitým a komplexným spoločenským témam a upozornili sme na možné prešľapy. Teraz sa pokúsime s hodnotovým rámcom vedome pracovať. Nie je dôležité zorganizovať vo všetkých ohľadoch perfektnú akciu, ale pokúšať sa do nej dostávať hodnoty partnerstva a rovnosti, svoju prácu reflektovať a kriticky pracovať s prípadnými prešľapmi či neúspechmi, aby sme sa z nich dokázali poučiť do budúcnosti.

Úspešná akcia dáva účastníkom podnety a motivuje ich k zamysleniu, nabáda ich k otázkam, na ktoré nemusí prinášať odpovede. Zároveň je skvelým prostriedkom prepájania miestneho a vzdialeného.

Pri plánovaní akcie vám môže byť po ruke tento checklist, ktorý ponúka sériu otázok, na ktoré je dobré sa v rôznych fázach realizácie akcie opýtať a ktoré vám pomôžu udržať nielen hodnotovú linku vášho projektu.

CHECKLIST:

- Upozorňuje vaša akcia na prepojenosť sveta – prepojenie s ľuďmi z iných častí sveta a spoločné závislosti na prírodných zdrojoch planéty?
- Komunikujú daný problém ľudia, ktorých sa to najviac týka? Napríklad pestovatelia či šičky, ľudia z krajín globálneho Juhu?
- Zamysleli ste sa, či nepoužívate negatívne stereotypy a zjednodušovanie, napríklad pri prezentovaní príslušníkov rôznych národností, náboženstiev alebo sociálnych skupín?
- Využívate rozmanité informačné zdroje k téme, ktorej sa venujete, vrátane tých, ktoré obvykle nesledujete?
- Zohľadňuje vaša akcia aj to, že existujú iné spôsoby a svetonázory, ktorými je možné nazerať skúmanú problematiku?
- Podporujete účastníkov a účastníčky v tom, aby k téme formulovali kritické otázky (Např.: prečo, kto, v záujme koho, aké sú dôsledky pre ľudí a prírodu)?
- Motivuje vaša akcia účastníkov a účastníčky k tomu, aby sa o tému naďalej aktívne zaujímal aj potom, čo akcia skončí?
- Budú mať účastníci a účastníčky možnosť poskytnúť vám po akcii spätnú väzbu? Budú môcť počas akcie slobodne vyjadrovať svoje pocity, myšlienky a zážitky?
- Premýšľali ste o dlhodobom efekte a širších pozitívnych dopadoch akcie na miestnej alebo svetovej úrovni?
- Podporuje vaša akcia uvedomenie účastníkov a účastníčok, že sme v prepojenom svete všetci súčasťou problému aj jeho riešenia?
- Budú mať ľudia počas podujatia dostatok priestoru na hľadanie vlastných postojov k riešeniu?

- Ste si istí, že audiovizuálne materiály, ktoré počas svojej akcie zamýšľate používať (fotky, videá, texty a pod.), nezobrazujú iné osoby, kultúry a miesta stereotypne? Zamýšľate predstaviť aj kontext použitých materiálov a uviesť ich zdroj?
- Vyzýva vaša akcia na to, aby účastníci a účastníčky premýšľali o svojich „klapkách na očiach“ a kriticky ich reflektovali?
- Predstavujete danú tému v jej komplexnosti a analyzujete, z akej historickej reality vychádza?
- Ste transparentní v tom, z akých politických prístupov vaša akcia vychádza, analyzujete mocenské vzťahy?
- Zobrazujete ľudí, o ktorých životoch informujete, ako aktívnych hráčov v riešení svojich problémov?
- Ponúkate komplexnú analýzu problému a uznávate možné nepriaznivé účinky navrhovaných riešení?

(Zdroj: Skauti na Zemi)

VYHODNOTENIE:

Výborne! „ÁNO“ ste si mohli odpovedať celkom 17x, za každú pozitívnu odpoveď máte bod.

BODY

0–7

Radšej akciu ešte premyslite, či oslovte odborníkov k spolupráci.

7–11

Ste na dobrej ceste.

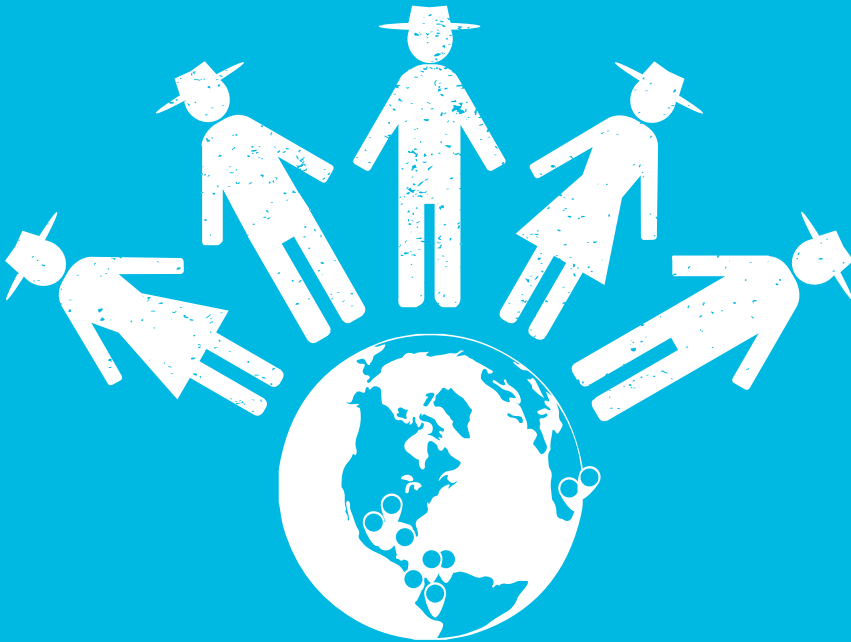
11–17

Skvelé, pustite sa do akcie.

PRÍPRAVA DOBREJ AKCIE S GLOBÁLNYM PRESAHOM

- Začnite plánovať s dostatočným predstihom.
- Zostavte tím ľudí. Diskutujte spolu zámer, cieľ i cestu k naplneniu cieľa.
- Určite si cieľ. Prečo akciu organizujete? Čo chcete dosiahnuť?
- Zvoľte tému a aktivity tak, aby korešpondovali s cieľom akcie.
- Už pred akciou naplánujte, kedy a ako akciu, jej hodnotový rámec aj dopad vyhodnotíte.
- Rozdeľte si úlohy v time. Určite, kto bude zodpovedný za sledovanie hodnotovej línie.
- Konzultujte svoj zámer s ľuďmi v krajinách globálneho Juhu alebo aspoň s odborníkmi, ktorí sa venujú globálnemu vzdelávaniu alebo rozvojovej spolupráci.
- Plánujte s ohľadom na to, kto bude cieľovou skupinou akcie.
- Spolpracujte s iniciatívami a organizáciami ako u nás (škola, fara,...), tak v krajinách globálneho Juhu.
- Sprievodný program plánujte v kontexte cieľov a témy akcie. Zvažujte, koho oslovíte pre zaistenie cateringu alebo kultúrneho programu a aké hodnoty svojím zapojením reprezentujú.
- Pozvite na akciu novinárov, vypracujte tlačovú správu a pošlite ju médiám. Zdieľajte a propagujte akciu skrz sociálne médiá (Facebook, Instagram, ...)
- Akciu si sami užite, prípadné problémy skúste riešiť s ľahkosťou.

INFORMUJEME O SVETE

O BROŽŮRE

Manuál slúži pre tých, ktorí chcú organizovať informačné a osvetové akcie, ktoré sa snažia upozorňovať na problémy vo svete. Aby sme podporovali globálnu spravodlivosť a partnerstvo, je dôležité sa kriticky zamýšľať nad hodnotovým rámcom našich akcií, teda nad skutočným poslanstvom, ktoré akciou medzi riadkami odovzdávame.

INFORMUJEME O SVETE

Autori: Veronika Uhlířová, Veronika Ambrozyová,
Stanislav Komínek
Vydalo Fairtrade ČS v roku 2021.

O FAIRTRADE ČESKO A SLOVENSKO

Fairtrade Česko a Slovensko je mimovládna nezisková organizácia, ktorá sa zaoberá podporou myšlienky fair trade a zároveň je oficiálnym zástupcom Fairtrade International pre Česko a Slovensko. Komunikujeme s certifikovanými výrobcami, podieľame sa na propagácii Fairtrade a podporujeme aktívnych ľudí v osвете a vzdelávaní o globálnych súvislostiach vo svete.

WWW.FAIRTRADE-CESKO.CZ